

Academia in Public Discourse Poland – Russia

Debata:

Ciężar przeszłości, wyzwania przyszłości - *Бремя прошлого, вызовы будущего*

Sprawozdanie

W dniach 21-26 sierpnia 2013 r. w Ułan Ude i Maksimisze (Republika Buriacji – Federacja Rosyjska) zorganizowano VIII debatę w ramach programu *Academia in Public Discourse Poland – Russia*. Debatę organizowali: Buriacki Uniwersytet Państwowy ze strony rosyjskiej oraz Wydział ‘Artes Liberales’ Uniwersytetu Warszawskiego i Fundacja „Instytut *Artes Liberales*” ze strony polskiej. W debacie wzięli udział profesorowie, doktoranci i studenci Buriackiego Uniwersytetu Państwowego (Ułan Ude) oraz Uniwersytetu Warszawskiego oraz zaproszeni goście: profesorowie, doktoranci i studenci z wielu innych instytucji akademickich Federacji Rosyjskiej, Ukrainy i Polski (Abakan, Jakuck, Nowosybirsk, Petersburg, Rostów nad Donem, Kijów, Kraków oraz Warszawa).

Na debatę złożyły się dwie części:

- właściwa debata-konferencja organizowana w dniach 21-22 sierpnia,
- towarzyszące właściwej debacie warsztaty edukacyjne (rejs po Bajkale, zwiedzanie Ułan Ude, zwiedzanie Muzeum Etnograficznego Narodów Zabajkala, zwiedzanie Dacanu Iwołgińskiego).

Na program właściwej Debaty złożyło się pięć dyskusji panelowych:

1. *Syberia – perspektywa lokalna i globalna,*
2. *Syberia – perspektywa strategiczna,*
3. *Syberia – perspektywa ekologiczna,*
4. *Przeszłość jako obciążenie czy jako zasób do wykorzystania?,*
5. *Przyszłość jako zagrożenie czy jako wyzwanie?*

Dyskusjom panelowym towarzyszyły dwa warsztaty:

1. *Polacy i Syberia – kolonizatorzy czy ofiary imperium?,*
2. *Buriacja jako doświadczenie kolonialne,*
oraz
3. *Okrągły stół z udziałem doktorantów i studentów oraz moderatorów poszczególnych paneli.*

21 sierpnia w imieniu Buriackiego Uniwersytetu Państwowego konferencję otworzył Prof. Cydypzał Dorzijew, pierwszy prorektor BUP, który odczytał powitalny list JM Rektora BUP, Prof. Stepana Kałmykowa. Ze strony polskiej konferencję otworzył Prof. Alojzy Nowak, Prorektor Uniwersytetu Warszawskiego, który też wygłosił wykład inauguracyjny pt. *Megatrendy we współczesnym świecie a regionalne procesy integracyjne.*

- I. panel moderowany przez Prof. Andrieja Bazarowa (Ułan Ude) dotyczył Syberii w jej perspektywie lokalnej i globalnej. Głos zabrali: Prof. Uliana Winokurova (Jakuck), Prof. Taras Finikow (Kijów i Warszawa) oraz Dr Tamara Popkowa (Nowosybirsk) – omawiano problematykę generacji i wymiany pokoleń i dyskutowano nad bardzo niejasną definicją tych pojęć; mówiono o przywództwie i roli, jaką może odgrywać w społeczeństwie i świecie właściwa jednostka, artykułowano także problematykę integracji i kooperacji oraz podnoszono kwestię zaufania w odniesieniu do społeczności doświadczonych przez historię.

- II. panel moderowany przez Prof. Adama D. Rotfelda (Warszawa) był poświęcony Syberii w jej perspektywie strategicznej; głos zabrali: Dr Wiktor Chancharajew (Ułan Ude), Prof. Nikołaj Atanow (Ułan Ude), Dr Hieronim Grala (Warszawa) oraz Prof. Andriej Koreniewskij (Rostów nad Donem). Podczas panelu omawiano problematykę demografii i wyludniania się Syberii, debatowano nad perspektywą współpracy Syberii z krajami Azji (przede wszystkim Mongolii i Chin), rozważano polityczne uwarunkowania historii Syberii, dyskutowano wreszcie metaforykę pojęcia ‘Syberia’ w jej pozytywnym i negatywnym znaczeniu.

- III. panel moderowany przez Prof. Erdeni Jelajewa (Ułan Ude) omawiał Syberię w jej perspektywie ekologicznej. Głos zabrali: Prof. Jurij Popkow (Nowosybirsk), Prof. Cydypżał Dorżijew (Ułan Ude) oraz Dr Paweł Trzciniński (Warszawa). Zwracano uwagę na szczególną rolę i znaczenie autochtonicznych narodów Syberii dla zachowania pierwotnego ekosystemu, omawiano rangę Bajkału jako wyjątkowego w świecie systemu ekologicznego, mówiono również o modelach rozwoju i metodzie partycypacyjnej jako jego niezbędnym czynnikiem.

- Pierwszy dzień debaty zamknął warsztat, prowadzony przez Dra Hieronima Gralę (Warszawa), Dra Alberta Jawłowskiego (Warszawa) oraz Prof. Iwana Osinskiego (Ułan Ude). Warsztat zatytułowany *Polacy i Syberia – kolonizatorzy czy ofiary imperium* był poświęcony znaczeniu Syberii dla Polaków i niejednoznacznej roli Polaków w jej historii. Po krótkim wprowadzeniu trzej moderatorzy oddali głos doktorantom i studentom, uczestnikom Debaty ze strony polskiej. Trzydziestu uczestników (ze względu na ograniczenia czasowe nie wszyscy uczestnicy zdążyli zabrać głos) przedstawiło przygotowane przez siebie sylwetki Polaków, którzy zaznaczyli się w dziejach Syberii jako przede wszystkim działacze polityczni i zesłańcy oraz naukowcy:

1. Sonia Auguścik (Warszawa) – sylwetka Adama Kamińskiego-Dłuzżyka,
2. Maria Golińska (Warszawa) – sylwetka Nicefora Jaxy Czernichowskiego,
3. Agnieszka Korycka (Warszawa) – sylwetka Agatona Gillera,
4. Olga Nadskakuła (Kraków) – sylwetka Piotra Wysockiego,
5. Mateusz Bajek (Warszawa) – sylwetka Benedykta Dybrowskiego,
6. Anna Auguścik (Warszawa) – sylwetka Wiktora Godlewskiego,

7. Kiunnej Takaahaj (Warszawa/Jakuck) – sylwetka Wacława Sieroszewskiego,
8. Kamil Wielecki (Warszawa) – sylwetka Bronisława Piłsudskiego,
9. Piotr Wójcik (Warszawa) – sylwetka Aleksandra Czekanowskiego,
10. Anna Głąb (Warszawa) – sylwetka Aleksandra Despot-Zenowicza,
11. Maciej Pisz (Warszawa) – sylwetka Konstantego Rokossowskiego,
12. Marcin Barański (Warszawa) – sylwetka Ferdynanda Antoniego Ossowskiego,
13. Marcin Romanowicz (Warszawa) – sylwetka Rafała Kalinowskiego.

Konkluzja warsztatu – w dziejach Syberii Polacy odgrywali jedną i drugą rolę, a dychotomia zawarta w tytule winna zostać zastąpiona koniunkcją.

- IV. panel rozpoczynający drugi dzień Debaty i dotyczący ‘przeszłości’ moderowali wspólnie Prof. Uliana Winokurowa (Jakuck) oraz Prof. Konstantin Mitupow (Ułan Ude). Głos zabrali: Dr Rimma Sidenowa (Ułan Ude), Ojuna Dorziguszajewa (Ułan Ude) oraz Prof. Zoja Morochojewa (Warszawa). Panel omawiał pojęcie ‘etnosu’ oraz syberyjskie/buriackie doświadczenie historyczne, mówił o kształtowaniu się narodu i znaczeniu buddyzmu dla buriackiej tożsamości, wskazywał także na inne rozumienie czasu (cykliczne i linearne) oraz konsekwencje tego zjawiska w kulturach i ujęciach filozoficznych Wschodu i Zachodu.

- V. panel moderowany przez Prof. Jurija Popkova (Nowosybirsk) był poświęcony przyszłości. Głos zabrali: Prof. Asałchan Boronojew (Petersburg), Prof. Erdem Dagbajew (Ułan Ude) oraz Prof. Larisa Anziganowa (Abakan). Omawiano kwestię tożsamości narodowej, pojęcia ‘narodu’, ‘nacji’ i ‘nacji wielonarodowej’, debatowano nad zjawiskiem zanikania autochtonicznych języków i dominującej roli języka rosyjskiego, rozważano szanse i zagrożenia dla przetrwania kultur i języków licznych, ale niezbyt liczebnych, autochtonicznych narodów Syberii w kontekście dominującej (a w edukacji w zasadzie obecnej jako jedyna) kultury języka rosyjskiego.

- Warsztat poświęcony doświadczeniu kolonialnemu Buriacji poprowadzili wspólnie Prof. Dżamila Czimitowa (Ułan Ude), Prof. Wiktoria Nomogojewa (Ułan Ude), Dr Łukasz Smyrski (Warszawa), Dr Boris Zołchojew (Ułan Ude) oraz Dr Nikołaj Bajkałow (Ułan Ude). Rozważano historię i pojęcia: ‘Syberia’, ‘Przedbajkale’ i ‘Zabajkale’, kształtowanie się autochtonicznych narodów syberyjskich, dzieje podporządkowywania Syberii państwu moskiewskiemu/rosyjskiemu, problemy rusyfikacji i relacji centrum-peryferia-kolonia, a w końcu historię druku po buriacku. Konkluzję stanowiło stwierdzenie, że w przypadku Buriacji miała miejsce ‘miękką kolonizacją’.

- Na zakończenie debaty zorganizowano ‘okrągły stół’ – w pierwszej jego części, moderowanej przez Prof. Roberta A. Sucharskiego (Warszawa) głos zabrali doktoranci i studenci Uniwersytetu Warszawskiego i Buriackiego Uniwersytetu Państwowego: Justyna Mirońska

(przedstawiła sylwetkę Leopolda Niemirowskiego oraz prezentację jego malarstwa), Agnieszka Korycka, Marcin Barański, Kamil Wielecki, Piotr Wójcik, Sonia Auguścik, Galina Dondukowa, Majdar Sapkijew, Walentina Donbajewa oraz Wład Czertykow. Studenci podsumowali swoją perspektywę uczestnictwa w Debatie wskazując na to, czego się nauczyli oraz jakiego nabyli doświadczenia.

W drugiej części okrągłego stołu głos zabrali moderatorzy poszczególnych paneli, a samą Debatę w finalnym wystąpieniu zamknął Prof. Adam D. Rotfeld.

Podczas Debaty szczególne znaczące i bardzo dyskutowane okazały się dwie kwestie :

a) problematyka tożsamości w wielonarodowym państwie, złożona wielowarstwowa samoidentyfikacja Buriatów i innych autochtonicznych narodów Syberii (ta sprawa była także istotna dla Polaków, mieszkających w niezwykle obecnie homogenicznym państwie, które jest jednocześnie częścią Unii Europejskiej i podlega wszelkim procesom globalizacyjnym);

b) kwestia odpowiedzialnego rozwoju społeczno-gospodarczego Syberii, której mieszkańcy muszą pogodzić konieczność zachowania nienaruszonego stanu przyrody (wyjątkowego w świecie) z potrzebami współczesnej gospodarki.

Niezwykle ważną konsekwencją organizacji Debaty było podpisanie przez JM Rektora BUP, Prof. Stepana Kalmykowa oraz Prorektora UW, Prof. Alojzego Nowaka umowy o współpracy akademickiej (24 sierpnia br.), która przewiduje m.in.:

- wymianę nauczycieli akademickich;
- wymianę studentów i doktorantów;
- wymianę publikacji naukowych;
- współpracę naukową (wspólne badania, konferencje, sympozja etc.);
- współpracę biblioteczną.

Podpisanie umowy otwiera nowe możliwości współpracy akademickiej.

Warszawa-Piaseczno, 14 września 2013 r.

Robert A. Sucharski